

Огляд законодавства

Огляд законодавчих змін, що стосуються внутрішнього переміщення, підготовлений УВКБ ООН | Жовтень 2018

Набули чинності

- Спрощення доступу ВПО до можливостей отримати соціальне житло
- Продовження дії Закону про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей
- Зміни до постанов Уряду, що забезпечують захист та фінансову допомогу особам, позбавленим особистої свободи на НКТ/ТОТ та членам їх сімей
- Зміни до процедури видачі документів, що посвідчують особу (ІД)
- Процедура участі у програмах забезпечення доступним житлом
- Зміни до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконний перетин державного кордону

Проекти

- Зміни, що забезпечують доступ до економічних та спадкових прав громадян, які проживають в сільських місцевостях
  - Закон про місцеві вибори
  - Закон про свободу пересування та вільний вибір місця проживання
- ### Інші важливі події
- Рішення Верховного суду щодо виплат при народженні дитини на НКТ/ТОТ
  - Рішення Конституційного суду щодо повноважень Міністерства фінансів збирати персональні дані

Набули чинності

Спрощення доступу до можливостей ВПО отримати соціальне житло

Зміни до Закону про житловий фонд соціального призначення¹, описані в Огляді законодавства за вересень, підготовленому УВКБ ООН², набули чинності. Внутрішньо переміщені особи (ВПО) з інвалідністю (незалежно від їх віку) та члени їх сімей наразі можуть звернутися із заявою про включення до реєстру осіб, які потребують соціального житла. В законі міститься перелік всіх необхідних документів, що мають бути подані разом з заявою.

Продовження дії Закону про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей

4 жовтня Парламентом було прийнято зміну до статті 1³ Закону про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей щодо продовження терміну його дії до 31 грудня 2019 року. Цю зміну було прийнято з метою виконання Україною своїх зобов'язань за

¹ Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2546-viii>

² https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2018/11/2018-09-Legislative-Update_final_EN.pdf

³ Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2588-viii>

Мінським мирним процесом, включаючи збереження міцніших зв'язків з непідконтрольними територіями (НКТ) Донецької та Луганської областей.

[Зміни до постанов Уряду, що забезпечують захист та фінансову допомогу особам, позбавленим особистої свободи на НКТ/ТОТ та членам їх сімей](#)

3 жовтня Уряд прийняв Постанову #803⁴ про внесення змін до процедури забезпечення захисту осіб, позбавлених особистої свободи на непідконтрольних територіях (НКТ)/ тимчасово окупованих територіях (ТОТ).

Прийняті зміни виключають Міністерство фінансів з переліку членів спеціальної Комісії, що має бути створена Міністерством з питань тимчасово окупованих територій та ВПО (МінТОТ). Відповідно, Комісія, очолювана МінТОТ, включатиме в себе представників Міністерства юстиції, Міністерства соціальної політики, Міністерства внутрішніх справ та Служби безпеки України.

17 жовтня Уряд також змінив Постанову, що регулює надання державної фінансової допомоги особам, позбавлених особистої свободи на НКТ/ТОТ та членам їх сімей, а також особам, звільненим 27 грудня 2017 року та 24 січня 2018 року⁵.

Зміни уточнюють процедуру надання спеціальних стипендій, запроваджених Президентом. До того ж, МінТОТ визначено розпорядником бюджетних коштів для призначення цього типу стипендій.

Вищевказані зміни можуть сприяти реалізації державної програми надання фінансової допомоги, розробленої з метою підтримати осіб, позбавлених особистої свободи на НКТ/ТОТ та членів їх сімей.

[Зміни до процедури видачі документів, що посвідчують особу \(ІД\)](#)

5 жовтня набрали чинності зміни до урядової Постанови #302⁶, що регулює технічну процедуру видачі паспортів у вигляді ІД-карток.

З цього моменту, якщо особа не змінить фото в паспорті протягом місяця після досягнення 25 або 45 років, паспорт у формі паперової книжки буде замінено на пластикову ІД-картку. Будь-який власник паперового паспорту може замінити його на ІД-картку, але при цьому не зобов'язаний це робити.

До цього моменту, ІД-картки видавалися лише в разі (1) замість загубленого або викраденого паперового паспорту або (2) особам, які досягли 14 років і отримують паспорт вперше.

Незважаючи на те, що безпосередніх ризиків наразі не виявлено, видача пластикової ІД-картки власникам паперових паспортів, які проживають на НКТ або в Криму, матиме своїм результатом суттєві затримки у зв'язку з процесом ідентифікації. Якщо заміна фотокартки в паперовому паспорті зазвичай займає 1 день, видача пластикової ІД-картки може зайняти для цих мешканців до двох місяців, а у складніших випадках до шести місяців. УВКБ ООН та його партнери будуть здійснювати моніторинг впливу цих змін.

⁴ Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prodku-vikoristannya-koshtiv-peredbganskoyi-oblastej-de-organi-derzhavnoyi-vladi-timchasovo-ne-zdijsnyuyut-svoji-povnovazhennya-ta-timchasovo-okupovanij-teritoriyi-ukrayini-takozh-pidtrimki-zaznachenih-osib-ta-chleniv-yih-simej>

⁵ Постанова #868 (<https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prodku-vikoristannya-koshtiv-peredbganskoyi-oblastej-de-organi-derzhavnoyi-vladi-timchasovo-ne-zdijsnyuyut-svoji-povnovazhennya-ta-timchasovo-okupovanij-teritoriyi-ukrayini-takozh-pidtrimki-zaznachenih-osib-ta-chleniv-yih-simej>), що вносить зміни до Постанови #328 від 18 квітня 2018. Деталі містяться в Огляді законодавства за березень 2018.

⁶ Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2015-%D0%BF>

Процедура участі у програмах забезпечення доступним житлом

10 жовтня Уряд прийняв Постанову #819⁷, в якій уточнюється процес подачі заявок на участь у державній програмі забезпечення доступним житлом, що включатиме такі положення:

- Покриття з державного бюджету 50% коштів для ВПО та учасників Антитерористичної операції (АТО) та 30% для інших категорій громадян, які потребують поліпшення житлових умов;
- Право заявників обирати інвестиційний об'єкт не є обмеженим, на відміну від попередньої редакції, коли вибір робила спеціальна Комісія, створена Міністерством регіонального розвитку;
- Право заявника обирати житло, що будується, або об'єкти, що знаходяться в експлуатації;
- Можливість зберігати місце в черзі у разі зміни сімейного статусу (народження/ смерть/ шлюб/ розлучення);
- Можливість звертатися за позицією до будь-якого банку на вибір заявника.

Умова програми включає в себе заборону продавати житло протягом 3 років. Для того, щоб брати участь в Державній програмі доступного житла, загальний обсяг доходів сім'ї не має перевищувати розміру трьох середніх заробітних плат на члена сім'ї у відповідній області⁸.

Очікується, що прийнята ініціатива спростить доступ до доступного житла різних категорій осіб, включаючи ВПО. Водночас, імплементація програми вимагає додаткового моніторингу на всіх стадіях.

Зміни до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконний перетин державного кордону

18 жовтня Парламент прийняв⁹ зміни до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконний перетин державного кордону¹⁰.

Закон встановлює кримінальну відповідальність за незаконний перетин кордону, вчинений з метою нанесення шкоди інтересам держави або якщо незаконний перетин вчинено (i) особою, якій заборонено в'їзд на територію України або (ii) представниками збройних сил або інших правоохоронних органів держави-агресора будь-яким шляхом поза пунктами перетину державного кордону. Санкція передбачає арешт на термін до трьох років, в разі повторення порушення або вчинення порушення з використанням зброї арешт може становити до п'яти років.

Проекти

Зміни, що забезпечують доступ до економічних та спадкових прав громадян, які проживають в сільських місцевостях

1 жовтня 2018 року група народних депутатів зареєструвала законопроект #9140¹¹, що пропонує зміни до окремих нормативно-правових актів з метою забезпечення доступу та реалізації економічних та спадкових прав осіб, які проживають в сільських місцевостях. Для ВПО це становитиме звільнення від 50% оплати нотаріальних послуг.

⁷ Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaya-zabezpechennya-gromadyan-dostupnim-zhitlom>

⁸ Розмір середньої місячної заробітної плати в Україні не перевищує 27423 гривень

⁹ Закон підписано Президентом 7 листопада. Він вступив в силу 11 листопада 2018.

¹⁰ Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2599-viii>

¹¹ Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64719

Закон про місцеві вибори

2 жовтня 2018 року група народних депутатів зареєструвала законопроект #9100-1¹² про місцеві вибори. Законодавча ініціатива визначає детальну процедуру проведення місцевих виборів та пропонує зміни до тематичного чинного законодавства. Зокрема, вона пропонує додати довідку ВПО до списку документів, що підтверджують фактичне місце проживання, тим самим обґрунтовуючи зміну виборчої адреси. Запропоновані зміни до Закону про ВПО дозволять їм голосувати на всіх типах виборів та референдумів.

Закон про свободу пересування та вільний вибір місця проживання

2 жовтня 2018 року група народних депутатів зареєструвала законопроект #9218¹³ про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні. З-поміж іншого, законодавча ініціатива пропонує визначити реєстрацію місця проживання ВПО відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення прав та основних свобод внутрішньо переміщених осіб». Зміни дозволять особам звертатися із запитом про зазначення даних про місце реєстрації у довідці ВПО. Дані про місце реєстрації будуть направлені органам місцевого самоврядування з подальшим включенням ВПО до членства у відповідній територіальній громаді. Очікувано, що це матиме своїм результатом поширення права брати участь у місцевих виборах на ВПО.

Законопроектом пропонується встановлення обмежень свободи пересування на НКТ та фактична заборона внесення адрес, що знаходяться на НКТ чи Криму як зареєстрованого місця проживання в національному паспорті.

Законодавча ініціатива породжує певне занепокоєння в контексті захисту. Відсутність пояснення, що конкретно являють собою «дані, необхідні для реєстрації», може призвести до дискреційного тлумачення. Внаслідок цього, деякі органи можуть вимагати інформацію, що неможливо отримати, або що призведе до порушення законодавства про захист персональних даних. Запропонована роль Міністерства соціальної політики щодо визначення процедури інформаційної співпраці породжує додаткові занепокоєння, включаючи ризик майбутнього обмеження свободи пересування ВПО в порушення Конституції України та міжнародних зобов'язань України.

Інші важливі зміни

Рішення Верховного суду щодо виплат при народженні дитини на НКТ/ТОТ

2 жовтня Верховний Суд України виніс рішення, що дозволяє виплати при народженні дитини після вичерпання терміну звертатися з відповідною заявою¹⁴ для осіб, дитина яких народилася на НКТ/ТОТ.

Посилаючись на Конвенцію про права дитини, Суд підкреслив, що ця допомога надається в інтересах дитини *per se* з метою забезпечення його/її доступу до належної матеріальної підтримки. Відповідно, [об'єктивна] неможливість батьків звернутися вчасно із відповідною заявою призводить до порушення прав дитини.

¹² Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64720

¹³ Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64825

¹⁴ Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76884600>

Рішення Конституційного суду щодо повноважень Міністерства фінансів збирати персональні дані

11 жовтня Велика палата Конституційного суду України розглянула питання повноваження Міністерства фінансів збирати персональні дані.¹⁵ Офіс Омбудсмана висловив своє занепокоєння стосовно того, що такі повноваження, зазначені в перехідних положеннях Бюджетного кодексу, можуть порушувати Конституцію.

Конституційний суд прийшов до висновку, що вищезазначені повноваження, надані Міністерству фінансів згідно з формулюваннями Бюджетного кодексу, є дискреційними і не містять жодного засобу захисту персональних даних осіб.

Наслідки цього рішення вимагають додаткового моніторингу. Оскільки Суд не конкретизував формулювання оскаржуваної норми, це рішення може не мати очікуваного впливу на поточну ситуацію з виплатами пенсій ВПО, де Міністерство фінансів може досі отримувати дані про осіб з баз даних, що належать центральним та місцевим органам влади.

КОНТАКТИ

Ел.пошта: ukrki@unhcr.org, Тел: +38 044 288-9710

ПОСИЛАННЯ

УВКБ ООН в Україні: www.unhcr.org.ua/en - Twitter: www.twitter.com/UNHCRUkraine

Facebook: www.facebook.com/UNHCRKyiv - Flickr: www.flickr.com/photos/unhcr_ukraine

---

¹⁵ Повний текст знаходиться у вільному доступі онлайн (українською мовою): http://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/7-p_2018.pdf